

B. De ce trebuie să folosim standarde ? Câteva definiții și precizări

În primul rând este necesar să clarificăm în ce sens utilizăm termenul generic de „standarde”. În general, prin standard se înțelege un grup de reguli (într-un domeniu bine definit) pe care convenim să le respectăm. Cea mai simplă definiție a standardului este: o regulă mutual acceptată care ajută la obținerea unui rezultat coerent. Standardele pot fi foarte variate, de la formulare stricte la instrucțiuni flexibile care iau în considerare, deopotrivă, nevoile instituțiilor și diversele constrângeri care intervin în activitățile lor. Un raport din *The American Archivist* (Vol. 52, No. 4, pp. 440-461) identifică trei tipuri de standarde:

1. **Standardele tehnice** sunt cele mai precise; când sunt urmate corect, ele duc la rezultate identice. Exemple de standarde tehnice din viața cotidiană pot include curentul de 220V, codurile poștale, codurile zonelor telefonice, codul Morse. Un exemplu din domeniul informatic este ASCII (128 de coduri care definesc alfabetul, numerele, semnele de punctuație și codurile de control pentru procesarea textului și comunicarea datelor).
2. **Convențiile** sunt mai flexibile decât standardele tehnice și permit unele variații locale. Când sunt aplicate corect, ele produc rezultate similare, dar nu neapărat identice. Exemple curente pot fi instrucțiunile de asamblare a obiectelor prefabricate sau, din domeniul informatic, formatele MARC și MDADS (Museum Documentation Association Data Standard).
3. **Ghidurile** sunt un set larg de practici și condiții de funcționare după care pot fi estimate produse sau programe. Exemple includ manuale de stil pentru pregătirea și formatarea publicațiilor, iar în domeniul informatic, manualele de utilizare și metodologiile de dezvoltare a unor sisteme.

Există standarde *de iure*, aprobate prin acte normative internaționale (de exemplu, ISO) sau naționale. Există, de asemenea, standarde *de facto* adică reguli care se respectă prin acordul tacit al unei comunități profesionale.

Standardele asupra cărora s-a convenit sunt foarte folositoare în toate aspectele vieții civilizate, facilitând procedurile neautomatizate de management al informației și, în plus oferind o bază solidă pentru informatizare. Standardele oferă un model pe care organizațiile, proiectele și furnizorii îl pot folosi ca bază în crearea de sisteme practice și redactarea de instrucțiuni. Standardele dau regulile de structurare a informației, astfel încât datele introduse într-un sistem să poată fi citite, sortate, indexate, regăsite și comunicate între sisteme într-un mod sigur.

Spre deosebire de domeniile tehnice și economice, în care termenul *standard* poate avea un înțeles foarte precis și care nu permite nici o abatere,

deoarece nerespectarea lui poate cauza grave disfuncții sau chiar catastrofe (de exemplu, parametrii de funcționare în cazul unor echipamente și instalații), în domeniul științelor umaniste standardele desemnează un grup de reglementări cu grade foarte diferite de obligativitate. Nerespectarea lor poate duce la risipă de timp (și implicit, la cheltuieli suplimentare cu duplicarea unor operații), poate îngreuna sau chiar împiedica schimbul de informații, poate cauza pierderi de informații la căutarea și regăsirea acestora, dar... catastrofe nu se întâmplă.

În domeniile umaniste, standardele trebuie îndelung negociate pentru a fi acceptate de bună voie de către instituții sau persoane. Cauzele — ce țin de specificul acestor domenii, între care includem și pe cel al patrimoniului cultural, împărțit între științe sociale și artistice — sunt:

- structurarea mai slabă a metodelor de lucru, a clasificărilor și definițiilor;
- varietatea enormă de bunuri, concepte și informații vehiculate în științele umaniste;
- individualismul și chiar „vedetismul” multor cercetători, colecționari sau curatori, care acceptă cu greu, din principiu, să se supună unor reglementări în materie de documentare;
- finanțarea precară cronică din aceste domenii, care determină subdimensionarea resurselor umane, materiale și financiare necesare unei activități profesionale de înaltă calitate, cu continuitate pe perioade lungi.

După cum se arată în studiul realizat în 1995 de *Getty Information Institute* și *CIDOC – Comitetul Internațional de Documentare* asupra standardelor folosite în muzee și patrimoniul cultural [Bower & Roberts.1995], studiu revizuit de Leonard Will în 2001 și încă perfect actual, probabil cel mai important motiv pentru utilizarea standardelor îl reprezintă protejarea datelor pe termen lung. Cea mai mare investiție în construirea unei baze de date nu este costul componentelor hard și soft, sau consultanța, analistul de sistem ori programatorul, ci este costul colectării datelor și timpul necesar introducerii lor în sistem. Toate tehnologiile se vor schimba la un moment dat și, mai devreme sau mai târziu, sistemele vor trebui înnoite/revizuite sau datele transferate în alte medii de stocare sau pe un soft diferit. Standardele de date nu doar că asigură că o bază de date este coerentă intern, astfel încât să poată fi gestionată cu eficacitate, dar, de asemenea, permit ca datele să fie formate și stocate astfel încât să poată fi ușor „exportate” spre alte sisteme.

Standardele sunt o bază esențială pentru diseminarea informației, ajutând o instituție nu doar să contribuie cu propriile informații către alte instituții sau proiecte, dar și să beneficieze prin atragerea de resurse colaborative cum ar fi vocabularele structurate. La ce bun crearea de resurse valoroase, dacă ele nu pot fi cu ușurință accesate, utilizate și distribuite ?

Respectarea standardelor ajută la îmbunătățirea regăsirii – asigurând, de exemplu, că o căutare de informații într-o bază de date va regăsi toată informația potențial folositoare.

Este nevoie de personal cu o calificare sporită pentru implementarea,

gestionarea și direcționarea acestor eforturi. Standardele, sistemele și practicile acceptate necesită pregătirea unui personal capabil și eficient, dar un personal calificat înseamnă în cele din urmă economii de costuri, contacte profesionale îmbunătățite și o mai mare mobilitate a funcțiilor în era digitală.

B.1. Tipuri de standarde

Standardele necesare muzeelor și organizațiilor din domeniul patrimoniului cultural se pot împărți în patru grupe principale:

1. **Standarde de sisteme informaționale** definesc componentele funcționale ale unui sistem în ansamblu. Pentru muzee, acestea pot fi, de exemplu, cerințe distincte pentru catalogarea și gestionarea colecțiilor, pentru membri, pentru administrație, pentru departamentul financiar și pentru publicații.
2. **Standarde de date** definesc structura, conținutul și valorile (datele propriu-zise) incluse în informațiile despre colecții. *Structura datelor* se referă la ceea ce alcătuiește o înregistrare, cum ar fi diversele câmpuri utilizate pentru înregistrarea informației și relațiile lor. *Conținutul datelor* înseamnă regulile și convențiile privind modul în care sunt completate câmpurile, incluzând reguli de catalogare și convenții sintactice. *Valorile* se referă la vocabularul utilizat în diverse câmpuri și la specificațiile pentru seturi speciale de caractere.
3. **Standarde procedurale** definesc scopul, activitățile și ordinea acestora în cadrul procedurilor de documentare necesare pentru ca acestea să fie eficiente. De exemplu, regulile pentru logarea și delogarea la un sistem de poștă electronică sau politicile privind achizițiile sau împrumuturile unei instituții.
4. **Standarde pentru schimbul de informații** definesc cadrul tehnic, fie între sisteme, în cadrul aceleiași instituții sau între sisteme din mai multe instituții diferite. Exemple de formate de schimb includ *ISO 8879, Standard Generalized Markup Language (SGML)*; *ISO 2709*, creat inițial pentru susținerea schimbului de informații bibliografic și *ISO 9735, Electronic Data Interchange For Administration, Commerce, and Transport (EDIFACT)* — toate dezvoltate de către ISO - Organizația Internațională pentru Standardizare (International Organization for Standardization).

B.2. Standarde și recomandări europene în domeniul digitizării patrimoniului cultural

Un tip special de standarde procedurale sunt cele privind digitizarea.

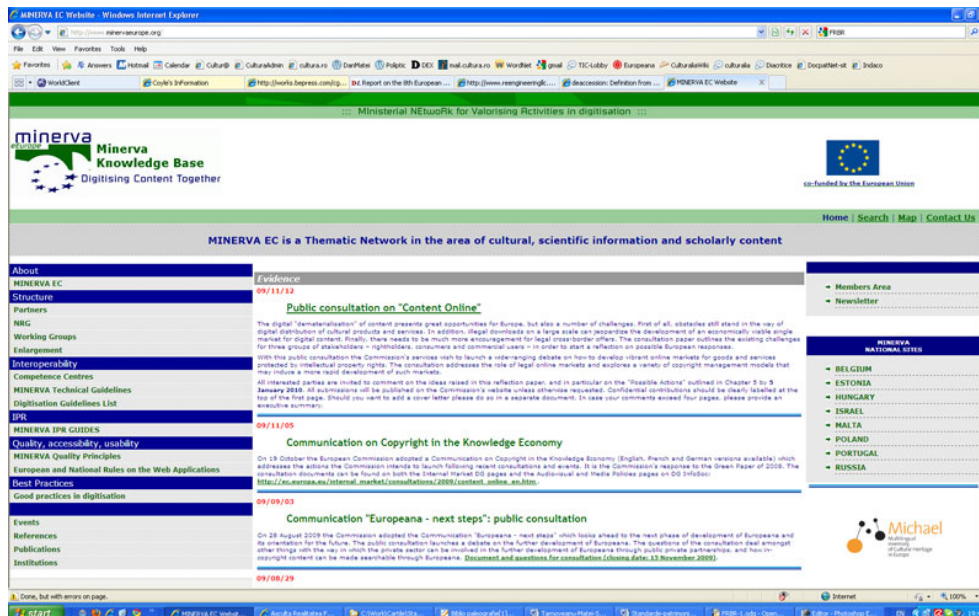

Fig. 1. Saitul Minerva (www.minervaeurope.org)

În cadrul Programului Minerva al Uniunii Europene, în ultimii ani au fost realizate o serie de ghiduri tehnice pentru a fi utilizate de către organizațiile care derulează programe de producere a conținutului cultural digital [UKOLN.2008], insistând asupra importanței utilizării unor standarde de-a lungul întregului ciclu de digitizare, respectiv:

1. Pregătirea pentru digitizare / Preparation for Digitisation
2. Manipularea originalelor / Handling of Originals
3. Procesul de digitizare / The Digitisation Process
4. Stocarea și conservarea materialului digital original / Storage and Preservation of the Digital Master Material
5. Crearea și extragerea metadatelor / Metadata Creation and Capture
6. Publicarea / Publication
7. Diseminarea / Disclosure
8. Utilizarea resurselor / Use of resources
9. Reutilizare și re-orientare / Reuse and Re-purposing
10. Drepturi de proprietate intelectuală și copyright / Intellectual Property and Copyright

Diverse grupuri de lucru ce activează în cadrul acestui proiect european pus sub lozincă „Digitising Content Together” („Să digitizăm conținut împreună”), au produs foarte utile recomandări și ghiduri de bună practică pentru digitizare, pentru

asigurarea calității saiturilor culturale, pentru realizarea de saitari muzeale (incluzând și modele gratuite), ca și pentru asigurarea accesului multilingv. Nu ne propunem aici să aprofundăm aceste aspecte. Ne vom concentra, în schimb, pe standardele care privesc adunarea, înregistrarea și procesarea primară a informațiilor menite să asigure conținutul informațional al proiectului.